

Stanowisko Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego w sprawie wprowadzenia przepisów prawnych regulujących pieczę współdzieloną

Uwagi wprowadzające

Zachodzące w ostatnich latach zmiany społeczne wpływają na przewartościowanie tradycyjnie pojmowanych ról rodzicielskich. Obserwuje się także większe zainteresowanie sprawowaniem nad dziećmi pieczy współdzielonej przez rodziców żyjących w rozłączeniu. Wychodząc naprzeciw potrzebie unowocześniania regulacji rodzinnoprawnych i ich dostosowywania do zmieniającej się rzeczywistości społecznej w Polsce oraz w celu wyeliminowania panującej obecnie dużej niepewności prawnej związanej z brakiem wyraźnej regulacji pieczy współdzielonej w przepisach prawa materialnego, Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego rekomenduje wprowadzenie pojęcia i definicji pieczy współdzielonej do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (dalej: k.r.o.).

Pojęcie pieczy współdzielonej nie jest obecnie pojęciem ustawowym, lecz zostało wypracowane w dorobku nauki prawa. Piecza współdzielona nie została jak dotąd zdefiniowana, ani dookreślona w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Brak wyraźnej regulacji pieczy współdzielonej nie oznacza niedopuszczalności jej orzekania. Praktyka orzecznicza w sprawach rodzinnych, szczególnie w sprawach o rozwód prowadzonych w sądach okręgowych, ale również w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej oraz kontaktów w sądach rejonowych, wskazuje, że pomimo braku uregulowania pieczy współdzielonej w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zapadają pozytywne orzeczenia w takim zakresie. Jako zasługujące na aprobatę należy ocenić również coraz większe zainteresowanie rodziców żyjących w rozłączeniu lub planujących rozstanie uregulowaniem sytuacji dzieci w ramach pieczy współdzielonej w formie ugód czy porozumień rodzicielskich zawieranych przed mediatorami. Innymi słowy, piecza współdzielona zyskuje na popularności w Polsce.

W Polsce rozstrzygnięcie o wspólnym wykonywaniu władzy rodzicielskiej po rozwodzie lub rozstaniu rodziców, w postaci ustanowienia pieczy współdzielonej, jest rozwiązaniem, które mieści się w dyspozycji przepisów art. 58 § 1 i 1a oraz art. 107 § 2 k.r.o. Adresatami normy z art. 58 k.r.o. są rozwodzący się rodzice, natomiast normy z art. 107 k.r.o. rodzice pozostający w rozłączeniu. Zakresem zastosowania art. 107 k.r.o. objęto przypadki, w których rodzice są w separacji faktycznej i nie pozostają we wspólnym pożyciu, tj. nie zamieszkują razem oraz nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego. Zdarzają się

również regulacje pieczy współdzielonej wynikające z szerokiego uregulowania kontaktów z dziećmi w oparciu o treść art. 113 k.r.o.

Z raportu M. Sikorskiej i M. Gawrońskiej *Pieczą naprzemienną w Polsce – diagnoza i rekomendacje dla polityk publicznych*, wynika, że zachodzi potrzeba uregulowania aktualnego stanu prawnego oraz ustalenia jednego terminu dla opisywania takiej formy opieki nad dzieckiem, w którym rodzice dzielą się nią w porównywalnych (choć niekoniecznie równych) okresach¹.

Z powyższego raportu wynika między innymi, że z uwagi na brak ujęcia pieczy współdzielonej w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym sędziowie, a także rodzice oraz ich pełnomocnicy używają różnych pojęć i form, traktując pieczę współdzieloną jako formę wykonywania władzy rodzicielskiej lub formę uregulowania kontaktów. Decyzje są uzależnione od indywidualnych opinii sędziów, co może rodzić frustrację rodziców, którzy nie są w stanie przewidzieć, jaki będzie wynik postępowania, a także nie mają pewności czy ugoda mediacyjna w zakresie takiej pieczy zostanie zatwierdzona. Natomiast w ocenie sędziów istotne znaczenie ma przedmiot i zakres rozpoznawanego wniosku rodziców, a podstawą oceny jest zawsze dobro dziecka. W obiegu funkcjonują różne pojęcia określające tę formę sprawowania pieczy nad dzieckiem, jak na przykład piecza współdzielona, opieka współdzielona, piecza naprzemienna, piecza zrównoważona, piecza naprzemienna współdzielona czy nawet opieka naprzemienna.

Potrzeba wprowadzenia uregulowań prawnych w zakresie pieczy współdzielonej wynika również z faktu, że instytucja ta jest nadal niepoprawnie rozumiana w nauce prawa i orzecznictwie sądowym. Piecza współdzielona najczęściej kojarzona jest z modelem pieczy współdzielonej symetrycznej, w której dziecko spędza dokładnie równą ilość czasu z każdym z rodziców po ich rozstaniu (tzw. model „50/50”). Ponadto wprowadzenie regulacji pieczy współdzielonej nie oznacza automatycznie domniemania tego modelu sprawowania pieczy nad dzieckiem w sytuacji rozvodu lub rozstania rodziców. Piecza współdzielona, w opinii Komisji, powinna być jedną z możliwości ukształtowania stosunków z dzieckiem.

Uwagi szczegółowe

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego rekomenduje zastosowanie terminu „piecza współdzielona”, ponieważ termin ten bardziej akcentuje to, że rodzice wspólnie, choć z podziałem na okresy, dzielą się pieczą nad dzieckiem w zakresie czynności życia codziennego,

¹ M. Sikorska, M. Gawrońska: *Pieczą naprzemienną w Polsce – diagnoza i rekomendacje dla polityk publicznych*, Wydział Socjologii UW, Warszawa 2025.

organizacji dnia, zapewnienia wyżywienia, itp. Zalecany jest termin „piecza”, ponieważ stosowanie terminu „opieka”, który występuje w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym w dziale „Opieka i kuratela”, w innym znaczeniu w ramach tego samego aktu prawnego nie jest prawidłowe. Porównując pojęcia “piecza naprzemienna” i rekomendowana “piecza współdzielona”, należy wskazać, że w koncepcji pieczy współdzielonej istotniejsze od podziału czasu i miejsca pobytu są relacje między rodzicami, którzy mimo rozvodu lub rozstania, respektują swoje prawo do równego uczestniczenia w życiu dziecka. Istotą pieczy współdzielonej nie jest sama organizacja czasu, ale współpraca, współodpowiedzialność za dziecko, zaangażowanie obojga rodziców w bieżącą pieczę nad dzieckiem i jego wychowanie. Podział obowiązków rodzicielskich, bez względu na przyjęte przedziały czasu, powinien służyć pełnemu zaangażowaniu rodziców we wszystkie sfery życia dziecka.

Za wprowadzeniem nowych przepisów przemawiają również badania przeprowadzone przez H. Janik-Skowrońską², z których wynika, że badane odrębnie grupy – sędziów i rodziców, wskazały na potrzebę sformułowania jasnych rozwiązań prawnych, które byłyby podstawą do regulacji pieczy współdzielonej (naprzemiennej), a jasne uregulowanie przepisów może przyczynić się do wygaszania konfliktów między rodzicami, czego skutkiem będą krótsze postępowania sądowe. Badani sędziowie w zdecydowanej większości wskazali, że stosowanie modelu pieczy współdzielonej jest zagadnieniem wielopłaszczyznowym i wieloaspektowym, więc wymaga zmian w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Większość badanych sędziów uważa, że należy informować dzieci o możliwych rozwiązaniach prawnych w zakresie opieki i ewentualnych skutkach, a także zwraca uwagę na konieczność wysłuchania dziecka i upewnienia się, że dziecko jest świadome swojej rzeczywistej sytuacji.

Potrzeba poznania głosu dzieci wynika również z badań dzieci, które wychowują się w pieczy współdzielonej, których rodzice współpracują ze sobą, przeprowadzonych przez M. Reimann³. Badania te pokazały, że dzieci i nastolatki, choć nie ukrywały, że życie w dwóch domach wymagało od nich wysiłku, to jednak uważały, że jest to wysiłek wart podjęcia, ponieważ opieka współdzielona pozwala mieć równie bliską relację z każdym z rodziców. Zdaniem dzieci, wymagało to zaangażowania oraz pracy dzieci i dorosłych, a jednocześnie dzieci i nastolatki myślały o sobie jako osobach zdolnych do działania, które miały wpływ na życie rodziny. Autorka badań podkreśliła, że rozstanie jest trudnym doświadczeniem dla

² H. Janik-Skowrońska, *Pieczka współdzielona (naprzemienna) w Polsce. Studium prawno-socjologiczne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2024.

³ M. Reimann, *Rodzina jako wspólna sprawa – opieka współdzielona w perspektywie dzieci*, [w:] „Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka” Nr 1/2023.

wszystkich członków rodziny, a dzieci powinny mieć głos w dyskusji o podziale opieki po rozstaniu rodziców, z czym w ocenie Komisji należy zdecydowanie się zgodzić.

Niewątpliwie piecza współdzielona ma swoich zwolenników i przeciwników. W piśmiennictwie istnieją rozbieżne poglądy dotyczące dopuszczalności ustalania pieczy współdzielonej. W kontekście zagrożeń związanych z tą pieczą wymienia się głównie: (1) negatywny wpływ na psychikę i rozwój emocjonalny dziecka; (2) niestabilność otoczenia, co utrudnia nawiązywanie trwałych przyjaźni oraz relacji społecznych; (3) brak poczucia przynależności; (4) przedmiotowe traktowanie dziecka; (5) eksperymentalny charakter i docelowo konieczność zmiany na inny model wychowawczy; (6) wzrost tzw. porwań rodzicielskich.⁴ Jednak zalety stosowania instytucji pieczy współdzielonej przeważają nad jej potencjalnymi ryzykami.

Do korzyści płynących z tej pieczy zalicza się m.in.: (1) pozytywny wpływ na rozwój fizyczny, psychiczny oraz emocjonalny dziecka; (2) brak poczucia opuszczenia; (3) lepszą zdolność adaptacyjną do nowej rzeczywistości po rozpadzie rodziny; (4) zachowanie bliskich więzi z każdym z rodziców; (5) zaangażowane ojcostwo; (6) zapobieganie separacji z rodzicem; (7) utrzymanie autorytetu rodzicielskiego; (8) realny wpływ na dziecko; (9) równy podział

⁴ Zob np. E. Thomson, J. Turunen, *Alternating Homes - A New Family Form - The Family Sociology Perspective* [w:] *Shared Physical Custody: Interdisciplinary Insights in Child Custody Arrangements*, red. L. Bernardi, D. Mortelmans, Springer International Publishing, Cham (Switzerland) 2021; por. A. Singer, *Active Parenting or Solomon's Justice? Alternating Residence in Sweden for Children with Separated Parents* [w:] *Debates in Family Law around the Globe at the Dawn of the 21st Century*, red. K. Boele-Woelki, Intersentia, Antwerp-Oxford-Portland 2009; D. Post, *Arguments against Joint Custody*, „Berkeley Journal of Gender, Law & Justice” 1989-1990, tom 4, nr 2; J. Sasiak, *Komentarz do art. 58 k.r.o.* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. M. Habdas, M. Frasz, Wolters Kluwer, Warszawa 2021.

obowiązków rodzicielskich; (10) złagodzenie trudu ekonomicznego i innych ograniczeń związanych z samotnym rodzicielstwem⁵.

Odnotowania wymaga, że zalety pieczy współdzielonej najlepiej widać w przypadkach, gdy sami rodzice zgodnie o nią wnioskuje.

Naczelną zasadą orzekania o pieczy współdzielonej jest zawsze zasada dobra dziecka w świetle okoliczności konkretnej sprawy. Warto natomiast zwrócić uwagę na to, że sądy, analizując zastosowanie pieczy współdzielonej przez pryzmat dobra dziecka, nie porównują tej pieczy ze stanem optymalnym, tj. wychowywaniem dziecka w niezdezintegrowanej rodzinie pełnej, ale z możliwym stanem, w którym piecza nad dzieckiem zostaje powierzona wyłącznie jednemu rodzicowi.

Analiza wyników badań empirycznych poświęconych pieczy współdzielonej pozwala na określenie warunków, które muszą zostać spełnione, aby piecza ta faktycznie urzeczywistniała zasadę dobra dziecka. Rozstrzygając o pieczy współdzielonej, należy mieć na względzie pewne ograniczenia wynikające z uwarunkowań rozwojowych dziecka, jak i warunków zewnętrznych. Mowa tu przede wszystkim o: (1) wieku dziecka; (2) relacjach między rodzicami; (3) odległości między ich domami; (4) warunkach mieszkaniowych rodziców; (5) ewentualnych problemach w rodzinie⁶.

Przegląd wyników badań empirycznych dotyczących wpływu pieczy współdzielonej na dziecko pokazuje, że piecza ta nie sprawdza się w przypadku niemowląt i młodszych dzieci (do

⁵ Zob. np. A. Steinbach, L. Augustijn, G. Corkadi, *Joint Physical Custody and Adolescent's Life Satisfaction in 37 North America and European Countries*, „Family Process” 2020, tom 60, nr 1; por. E. Fransson, S. B. Låftman, V. Östberg, A. Hjern, M. Bergström, *The Living Conditions of Children with Shared Residence - the Swedish Example*, „Child Indicators Research” 2018, tom 11, nr 3; L. Nielsen, *Joint Versus Sole Physical Custody: Children's Outcomes Independent of Parent-Child Relationships, Income, and Conflict in 60 studies*, „Journal of Divorce & Remarriage” 2018, tom 59, nr 4; M. Bergström, E. Fransson, B. Modin, M. Berlin, P. A. Gustafsson, A. Hjern, *Fifty Moves a Year: Is There an Association between Joint Physical Custody and Psychosomatic Problems in Children?*, „Journal of Epidemiology & Community Health” 2015, tom 69, nr 8; D. F. Barbur, *The Alternative Residence of Minors with Separated Parents*, „Juridical Tribune” 2015, tom 5, nr 1; L. Nielsen, *Shared Physical Custody: Summary of 40 Studies on Outcomes for Children*, „Journal of Divorce & Remarriage” 2014, tom 55, nr 8; M. Bergström, B. Modin, E. Fransson, L. Rajmil, M. Berlin, P. A., Gustafsson, A. Hjern, *Living in Two Homes-a Swedish National Survey of Wellbeing in 12 and 15 Year Olds with Joint Physical Custody*, „BMC Public Health” 2013, tom 13, nr 868; R. Bauserman, *A Meta-Analysis of Parental Satisfaction, Adjustment, and Conflict in Joint Custody and Sole Custody following Divorce*, „Journal of Divorce & Remarriage” 2012, tom 53, nr 6; K. Kamińska, *Legal and Psychological Perspectives on Parental Responsibility and Shared Residence after Divorce*, „Studia Iuridica” 2023, nr 101; K. Kamińska, *Sprawowanie władzy rodzicielskiej w formie pieczy naprzemiennnej w sytuacji rozwodu lub rozstania rodziców*, „Przegląd Sądowy” 2022, nr 11-12; A. Gójska, *Mediacje rodzinne*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2015.

⁶ Zob. też: R. Birnbaum, N. Bala, S. Polak, N. Sohani, *Shared Parenting: Ontario Case Law and Social Science Research*, „Canadian Family Law Quarterly” 2016, tom 35, nr 2.

dwóch-trzech lat)⁷. Chodzi o biologiczne uwarunkowania kobiet i o to, w jaki sposób bliskość matki wpływa na rozwój dziecka na wczesnym etapie jego życia. Nawet rozłąka trwająca dobę może bowiem zwiększyć ryzyko wystąpienia problemów, w tym problemów psychicznych w wieku dorosłym.

Sukces pieczy współdzielonej zależy też od stosunków między rodzicami, a w szczególności od tego, jak będą oni siebie postrzegać jako rodziców swojego dziecka – jako matkę i ojca, a nie jako byłą żonę/partnerkę czy byłego męża/partnera. Piecza współdzielona to model wychowawczy, który wymaga partnerstwa w sprawach dziecka. Badania nad stresem pokazują, że podjęcie decyzji o rozwodzie (rozstaniu) jest jednym z tych doświadczeń, które człowieka obciążają najbardziej, a sam rozwód (rozstanie) to najczęściej seria złych emocji, kłótni i napiętych sytuacji, które go poprzedzają. Rodzice zajęci osobistym konfliktem nie potrafią oddzielić kwestii rozstania od kwestii dotyczących dziecka. Przy pieczy współdzielonej bardzo ważna jest postawa partnerska rodziców – aby wzajemnie wspierali się w wypełnianiu ról matki i ojca – mimo rozstania. Naukowcy są zgodni co do tego, że również w przypadkach występowania przemocy domowej, uzależnienia lub zaburzeń zdrowia psychicznego nie powinno orzekać się pieczy współdzielonej⁸.

W kontekście omawianej problematyki warto wspomnieć, że warunki stosowania pieczy współdzielonej były przedmiotem rozważań Komisji Europejskiego Prawa Rodzinnego (Commission on European Family Law, CEFL), utworzonej w 2001 r. Jednym z najważniejszych osiągnięć Komisji było opracowanie tzw. Zasad europejskiego prawa rodzinnego (Principles of European Family Law), które mają stanowić punkt wyjścia dla harmonizacji prawa rodzinnego państw europejskich. Do pieczy współdzielonej odnosi się zasada 3.20 (2), zgodnie z którą dziecko może przebywać na zmianę z obojgiem rodziców, przy czym sąd powinien wziąć pod uwagę następujące czynniki: (1) wiek i zdanie dziecka; (2) zdolność i gotowość rodziców do współpracy w sprawach dotyczących dziecka, jak również ich sytuację osobistą; (3) odległość między domami rodziców i szkołą dziecka⁹.

Ocena występowania przesłanek określonego modelu sprawowania władzy rodzicielskiej po rozwodzie lub rozstaniu rodziców należy wyłącznie do sądu. Podstawowym warunkiem stosowania pieczy współdzielonej jest bowiem wystąpienie takich okoliczności,

⁷ Zob. np. D. F. Barbur, *The alternative residence of minors with separated parents*, „Juridical Tribune” 2015, tom 5, nr 1; por. L. Nielsen, *Shared Physical Custody: Summary of 40 Studies on Outcomes for Children*, „Journal of Divorce & Remarriage” 2014, tom 55, nr 8.

⁸ Zob. np. E. Campbell, *How Domestic Violence Batterers Use Custody Proceedings in Family Courts to Abuse Victims, and How Courts Can Put a Stop to It*, „UCLA Women’s Law Journal” 2017, tom 24, nr 1.

⁹ K. Boele-Woelki, F. Ferrand, C. González-Beilfuss, M. Jäntherä-Jareborg, N. Lowe, D. Martiny, W. Pintens, *Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities*, Intersentia, Antwerpen-Oxford 2007.

które pozwalają antycypować współpracę rodzicielską w sprawach dotyczących pieczy i wychowania dziecka.

Doświadczenia innych państw oraz prawodawstwo w zakresie pieczy współdzielonej, w tym Australii, Belgii, Czech, Danii, Francji, Holandii, Kanady, Niemiec, Rumunii, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Włoch, szczegółowo przeanalizowała K. Kamińska¹⁰. Z jej badań wynika, że ani w Stanach Zjednoczonych, ani w państwach europejskich instytucja pieczy współdzielonej nie jest regułą przy orzekaniu o wykonywaniu władzy rodzicielskiej po rozwodzie lub rozstaniu rodziców. Regułą jest natomiast pozostawienie obojgu rodzicom pełnej władzy rodzicielskiej, która może – jeżeli przemawia za tym dobro dziecka, lecz nie musi być wykonywana w formie pieczy współdzielonej. Pozostawienie rodzicom wspólnie pełni władzy rodzicielskiej oznacza, że mają oni prawo do współdecydowania o ważnych sprawach dziecka (tzw. *joint legal custody*). W powyższych krajach średni wynik dla wyroków rozwodowych przyznających pieczę współdzieloną to 20%, czyli w jednej na pięć rodzin w wymienionych krajach sprawdza się ten model pieczy nad dzieckiem. Najczęściej o pieczy współdzielonej orzeka się w Holandii, Belgii oraz krajach skandynawskich¹¹. Dane zebrane w badaniach ilościowych realizowanym w 2021 roku na reprezentatywnej próbie gospodarstw domowych w ramach projektu Unii Europejskiej “European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC)” (zob. Hakovirta i in., 2023¹²), pokazują, że średnio w krajach Unii (a przynajmniej w 17 krajach, z których zebrano dane; niestety Polska do nich nie należała), 20 proc. dzieci, których rodzice się rozstali była wychowywanych w pieczy współdzielonej, w tym 8 proc. w pieczy w proporcji 50/50, a 12 proc. w proporcji od 33/67 w stronę równego podziału. Natomiast, 80 proc. dzieci mieszkało na stałe z jednym z rodziców. Zgodnie z wynikami analiz Mii Hakovirty i in. (2023), piecza współdzielona (przy uwzględnieniu różnych proporcji czasu) jest najbardziej powszechna w Szwecji (54 proc. dzieci, których rodzice się rozstali funkcjonuje w tej formie), następnie w

¹⁰ K. Kamińska: *Pieczka naprzemienna a władza rodzicielska rodziców żyjących w rozłączeniu*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2022.

¹¹ N. Nikolina, *Divided Parents, Shared Children. Legal Aspects of (Residential) Co-Parenting in England, the Netherlands and Belgium*, Intersentia, Cambridge-Antwerp-Portland 2015; A. Singer, *Active Parenting or Solomon's Justice? Alternating residence in Sweden for children with separated parents* [w:] *Debates in Family Law around the Globe at the Dawn of the 21st Century*, red. K. Boele-Woelki, Intersentia, Antwerp-Oxford-Portland 2009; S. E. Nilsen, *After the Divorce: Academic Achievement, Mental Health, and Health Complaints in Adolescence. Heterogeneous associations by parental education, family structure, and siblings*, Thesis for the degree of Philosophiae Doctor (PhD), University of Bergen, Norway 2020.

¹² Hakovirta, M., Meyer, D. R., Salin, M., Lindroos, E., & Haapanen, M. (2023). Joint physical custody of children in Europe: A growing phenomenon. *Demographic Research*, 49, 479–492. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2023.49.18>.

Zob. też M. Sikorska, M. Gawrońska: *Pieczka naprzemienna w Polsce – diagnoza i rekomendacje dla polityk publicznych*, Wydział Socjologii UW, Warszawa 2025.

Danii (40 proc.), Finlandii (32 proc.), Belgii (30 proc.), Francji (25 proc.), a dalej w Słowenii i Estonii (po 22 proc.).

Podkreślenia przy tym wymaga, że zwłaszcza w krajach skandynawskich silnie akcentuje się zasadę równouprawnienia kobiet i mężczyzn. To wszystko sprawia, że oboje rodzice mają szansę realizować się nie tylko w rodzicielstwie, ale też w pracy. Rodzice dzielą się równo obowiązkami rodzicielskimi, dlatego model pieczy współdzielonej jest dla nich czymś „naturalnym” po rozwodzie lub rozstaniu. Jednakże średni wynik 20% może również wynikać po pierwsze z wymagań, jakie stawia przed rodzicami i dzieckiem piecza współdzielona, a po drugie, z nietrwałości tego modelu wychowania dziecka. Praktyka pokazuje, że od roku do trzech lat od orzeczenia pieczy współdzielonej, rodzice często wnoszą o uchylenie lub zmianę tego orzeczenia poprzez orzeczenie pieczy wyłącznej, w której dziecko przebywa stale u jednego z rodziców.

W Polsce podejmowano już próby definiowania czy dookreślenia pieczy współdzielonej. Potwierdza to analiza projektów ustaw nowelizujących Kodeks rodzinny i opiekuńczy lub projektów nowego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Na szczególną uwagę zasługuje definicja pieczy współdzielonej (nazwanej w analizowanym projekcie pieczą równoważną) zaproponowana w treści art 2 pkt. 15 projektu Kodeksu rodzinnego z dnia 12 lipca 2018 roku z autopoprawką z dnia 27 sierpnia 2018 roku (tekst jednolity), ogłoszonego przez Rzecznika Praw Dziecka¹³: jest to piecza rodziców sprawowana nad dzieckiem, określona w orzeczeniu sądu, sprawowana naprzemiennie przez każdego z rodziców w powtarzających się, ale niekoniecznie w takich samych okresach, zgodna z dobrem dziecka i uwzględniająca jego zdanie oraz prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców. Definicja ta wydaje się korespondować z definicjami pieczy współdzielonej obecnymi w obcych systemach prawnych.

Szeroka definicja pieczy współdzielonej powinna jednoznacznie wskazywać, że jest to system wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej przez rodziców żyjących w rozłączeniu, w którym oboje rodzice sprawują pieczę nad osobą dziecka w sposób zapewniający mu stały i regularny kontakt z każdym z nich, zgodna z dobrem dziecka, uwzględniająca jego zdanie oraz prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, oparta na porozumieniu rodziców albo określona w orzeczeniu sądu, sprawowana naprzemiennie przez każdego z rodziców w powtarzających się, ale niekoniecznie takich samych okresach (nie zawsze równych okresach).

¹³ M. Michalak: *Kodeks rodzinny z dnia 12 lipca 2018 roku z autopoprawką z dnia 27 sierpnia 2018 roku (tekst jednolity)*, [w:] S. L. Stadniczenko, M. Michalak (red.): *O potrzebie nowego Kodeksu rodzinnego i jego podstawach aksjologicznych. W 30. rocznicę uchwalenia Konwencji o prawach dziecka*, Wydawnictwo Adam Pruszyński, Toruń 2019, s. 429.

W zakresie zmian przepisów Komisja Kodyfikacyjna Praw Rodzinnego rekomenduje wprowadzenie do treści **art. 58 k.r.o.** następujących zmian:

1. nadanie nowego brzmienie § 1a w art. 58 poprzez skreślenie zdania drugiego

Art. 58 § 1a będzie miał brzmienie:

“§ 1a. W braku porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie.”

2. w art. 58 po § 1a dodanie § 1a¹ - § 1a³ w brzmieniu:

“§ 1a¹. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom oraz określić, że oboje rodzice sprawują bieżącą pieczę nad dzieckiem w powtarzających się, ale niekoniecznie w takich samych okresach, zmieniając się w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich (piecza współdzielona).

§ 1a². Orzekając pieczę współdzieloną, sąd kieruje się dobrem dziecka i uwzględnia w szczególności:

- 1) zdanie dziecka,
- 2) wiek i stan zdrowia dziecka,
- 3) zdolność rodziców do komunikacji i współpracy w sprawach dotyczących dziecka i ich sytuację osobistą,
- 4) odległość pomiędzy miejscami zamieszkania rodziców,
- 5) dotychczasowy podział obowiązków rodzicielskich.

§ 1a³. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia.”

Odpowiednia regulacja powinna być w **art. 107 k.r.o.** w przypadku rodziców żyjących w rozłączeniu:

1. nadanie nowego brzmienia § 2 w art. 107 poprzez skreślenie zdania drugiego

Art. 107 § 2 będzie miał brzmienie:

“§ 2. W braku porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem.”

2. w art. 107 po § 2 dodanie § 2a - § 2c w brzmieniu:

“§ 2a. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom oraz określić, że oboje rodzice sprawują bieżącą pieczę nad dzieckiem w powtarzających się, ale niekoniecznie w takich samych okresach, zmieniając się w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich (piecza współdzielona).

§ 2b. Orzekając pieczę współdzieloną, sąd kieruje się dobrem dziecka i uwzględnia w szczególności:

- 1) zdanie dziecka,
- 2) wiek i stan zdrowia dziecka,
- 3) zdolność rodziców do komunikacji i współpracy w sprawach dotyczących dziecka i ich sytuację osobistą,
- 4) odległość pomiędzy miejscami zamieszkania rodziców,
- 5) dotychczasowy podział obowiązków rodzicielskich.

§ 2c. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia.”

Jednocześnie Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego wnioskuje do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego o podjęcie prac nad zmianą treści art. 27 i 28 Kodeksu cywilnego co do ustalenia miejsca mieszkania w przypadku sprawowania pieczy współdzielonej przez rodziców. Podstawową przesłanką tego wniosku jest przekonanie wyrażane m.in. przez organizacje pozarządowe reprezentujące prawa rodziców, że ustalenie jednego miejsca zamieszkania dziecka w razie pieczy współdzielonej wprowadza zbędną, a

wręcz szkodliwą asymetrię w statusie rodziców, dając faktycznie silniejszą pozycję temu z rodziców, którego miejsce zamieszkania zostało wskazane jako miejsce zamieszkania dziecka.

Wnioski

Wprowadzenie uregulowań prawnych w zakresie instytucji pieczy współdzielonej, w tym zwłaszcza pojęcia i definicji pieczy współdzielonej, do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego mogłoby przyczynić się do zwiększenia liczby przypadków, w których zostanie zastosowana reguła równości w zakresie praw i obowiązków rodzicielskich po rozstaniu rodziców. To rozwiązanie w ocenie Komisji warto popularyzować, ponieważ może również zmniejszyć negatywne skutki rozvodu lub rozstania dla dziecka, zapewniając mu stabilność emocjonalną i ciągłość relacji z obojgiem rodziców. Obecny stan wiedzy naukowej pozwala wskazać szereg zalet pieczy współdzielonej jako dobrego modelu wykonywania władzy rodzicielskiej po rozwodzie lub rozstaniu rodziców. Kluczowe wyzwania to jednak konieczność precyzyjnego określenia zasad stosowania tej formy pieczy oraz uwzględnienie indywidualnych sytuacji rodzinnych.

Opracowanie:

Ewa Ważny - przewodnicząca
dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW
dr Alina Prusinowska-Marek
Agnieszka Rękas
Justyna Baduchowska
dr Katarzyna Kamińska
Maria Zamiela-Kamińska
dr hab. Małgorzata Sikorska, prof. UW